

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: Delfland.knnv.nl
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland
instagram: knnvafdelingdelfland

Nieuwsbrief 122 19 december 2021

Natuurlijk Delfland

Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur

Het werkgebied omvat de gemeenten Westland, Midden-Delfland, Delft, Rijswijk (zuid), Ypenburg-Leidschenveen (Den Haag), Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Afdeling van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

VOORUITBLIK

Rubriek Lief en Leed

Leden die een geboorte meemaken, gaan trouwen, ziekenhuis opname, overledene in de directe kring. Stuur een bericht voor deze rubriek.

Gezien de coronamaatregelen stoppen we alle binnen- en buitenactiviteiten tot en met 14 januari. We schakelen over op zoomlezingen. Daarover zullen nog mededelingen volgen.

Als je ideeën hebt of een eigen inbreng dan lezen we die graag.

Natuurlijk Rotterdam heeft een quiz ontwikkeld, deze zal via ons zoomabonnement worden aangeboden. Ook zullen we de KNNV afdelingen Den Haag, Waterweg Noord en IJssel en Lek uitnodigen om mee te doen.

Thema voor 2021: zaaïen en maaien Natuur inclusief betekent samenleven met de natuur. Dit alles met het hoofd, hart en handen, oftewel met kennis en passie en door het beschermen van de natuur.

[klik hier voor meer informatie over het jaarthema](#)

Soort van het Seizoen: hazen en konijnen

Kijk uit naar hazen en konijnen, fotografeer deze, Stuur deze op en eerdere ervaringen met deze prachtige dieren via natuurlijkdelfland@knnv.nl

12/12, er zit in Nootdorp een heel aantal **hazen** in het schapenweitje tussen de Kooikerlaan en de Kortelandseweg (van ongeveer nummer 32 tot 36).

Ze zitten er ook al een poosje. In oktober heb ik ze nog gezien, elke avond zo rond de schemering. Vriendelijke groeten Amarins Komduur.

12/12, sinds 2014 zijn we verhuisd naar een nieuw volkstuincomplex achter het Buytenpark. Vanaf het begin heeft er altijd **1 haas**, misschien wel meerdere, op het volkstuincomplex gelopen. Mijn tuin is niet helemaal omheind en regelmatig zat er een op mijn tuin en verdween onmiddellijk zodra ik op de tuin kwam.

Ook liepen eens een keer op het complex **2 hazen** elkaar achterna en maakten voortdurend rondjes.

Deze keer bleef de haas kennelijk zitten totdat ik hem in de gaten had.

Ik heb hem gefotografeerd vanuit het tuinhuisje, had toevallig deze keer mijn fotoestel bij me.

Konijnen heb ik een enkele keer gezien, maar veel minder. Tilly Kester.

12/12, haas, volkstuin, Tilly Kester

17/12, een **wild konijn** kijkt naar **tamme konijnen**, tuin tinyhuis, Vulcanusweg Delft, Denise Enthoven,

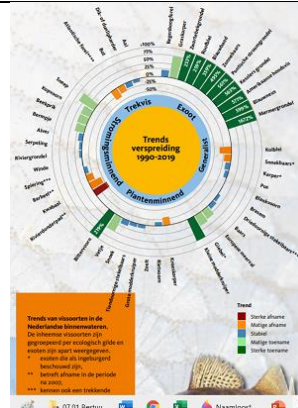
18/12, **konijnen**, De Banken, 's-Gravenzande, Ted van der Knaap.

18/12, **konijn**, De Banken, 's-Gravenzande, Ted van der Knaap.

Hoe gaat het met reptielen, amfibieën en vissen in Nederland

De RAVON balans 2021 is uitgekomen met prachtige trend schema's [klik hier](#)

Vissentrends 2021 RAVON

21 dec., Veldbericht wordt verstuurd: met het wisselen van het jaargetijde.

Kijk voor de activiteiten in het hele kwartaal op onze site

Want het programma wordt regelmatig aangevuld.

[Klik hier](#)

Tuintips

Valt de kou in, gebruik dan de aanwezige sneeuw om zwakkere planten en potten te beschermen. Als er geen sneeuw is kan de vorst extra schadelijk zijn doordat de plant vocht verdampt onder invloed van zonlicht terwijl de bevroren wortels geen vocht aanvoeren. Bescherm dan de zwakste planten met takken, bladeren of ander ademend materiaal.

Sterrenhemel

21 december

08.00: De Maan staat 3,4° ten zuiden van Pollux, de helderste ster van het sterrenbeeld Tweelingen (+1,1m). Het tweetal staat in het westnoordwesten, circa 24° boven de horizon, op een onderlinge afstand van 3,6°. De Maan is voor 96% verlicht.

16.59: Vandaag begint de winter op het noordelijk halfrond: wintersolstium. De Zon bereikt haar meest zuidelijke declinatie en staat boven de Steenbokskeerkring. Dit is echter niet de dag waarop de Zon het laatst opkomt of het vroegst ondergaat — dat gebeurt rond de 30e respectievelijk 13e, Waardoor komt de Zon na 21 december nog steeds later op? en de pagina Daglicht in 2021. Wel vinden bij ons de kortste dag en de langste nacht plaats. Na vandaag gaan de dagen weer lengen en worden de nachten weer korter.

22 december

23.30: De meteorenzwerm Ursiden bereikt zijn maximum. De meteoren van de Ursiden zijn niet erg opvallend. Wanneer de radiant in het zenit zou staan, zouden er van deze zwerm naar verwachting gemiddeld zo'n 12 meteoren per uur vallen. De radiant van de zwerm staat rond 9:00 uur in het hoogste punt aan de hemel, op 67° boven de horizon. De Maan is voor ongeveer 90% verlicht en is een flinke stoorzender; dit jaar zijn hierdoor alleen de helderste meteoren zichtbaar.

23 december

17.55: Vanavond is een overgang van de Jupitermaan Io en van Io's schaduw over de planeetschijf van Jupiter voor een groot deel waar te nemen. De overgang begint om 17:55 uur, wanneer Io voor de Jupiterschijf verschijnt, en duurt tot 20:12 uur, wanneer Io de schijf van Jupiter weer verlaat. Tussen beide gebeurtenissen in is waar te nemen hoe Io's schaduw de schijf van Jupiter betreedt (19:02 uur).

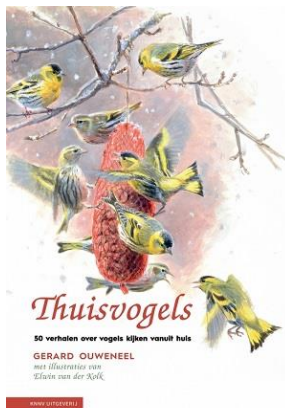
24 december

08.15: De Maan staat 3,9° ten noordoosten van Regulus, de helderste ster van het sterrenbeeld Leeuw (+1,4m). De dichtste nadering vindt om 10:43 plaats, in de Lage Landen op 10° hoogte, maar bij daglicht. Bekijk de samenstand rond 8:15 uur. De twee objecten staan dan boven de westzuidwestelijke horizon, op een hoogte van ongeveer 33°, op een afstand van 4,1° van elkaar. De Zon staat slechts 5° onder de horizon. De Maan is voor 77% verlicht.

25 december

19.18: De Galileïsche maan Io staat op 3,3" ten zuiden van Ganymedes. Jupiter staat op een hoogte van 16° boven de horizon, in het zuidwesten. De Zon staat 24° onder de horizon en het is donker. Om de manen van Jupiter te bekijken is een verrekijker op statief al voldoende.

Afdelingswinkel, verkoopadres van de KNNV Uitgeverij en de Jeugdbondsuitgeverij
Bij KNNV uitgaven ontvangen leden 10% korting, bestel via natuurlijkDelfland@knnv.nl

Thuisvogels

50 verhalen over vogels kijken vanuit huis
Auteurs: Gerard Ouweneel; met illustraties van Elwin van der Kolk

€ 19,95

Verwacht medio januari 2022 - Als gevolg van de coronaperikelen veranderde het bestaan van veel landgenoten drastisch. Vanaf maart 2020 ging menig een thuis werken en kwamen uitjes in binnen- en buitenland te vervallen. Hierdoor groeide de belangstelling voor de natuur rond het huis, en in het bijzonder voor tuinvogels en hun gedrag.

Melarium ons clubhuis

Het Melarium, natuurhuis voor natuur, bijen en kunst; een plek waar je natuur, rust, ruimte en inspiratie vindt. Er zijn twee gebruikers Natuurlijk Delfland (1ste verdieping) en de Imkervereniging Delft (begane grond). Het Melarium is te bereiken via de Thijssesweg 11 in Delft. Hier aan het einde van de Thijssesweg staat het straatnaambord Melariumpad (fiets/voetpad). Na 10 minuten lopen of 3 minuten fietsen zie je het Melarium. Voor verhuur voor groepen tot tien deelnemers neem contact op met de beheerder van het Melarium, 06 - 13 07 07 14, natuurlijkDelfland@knnv.nl.

[Klik hier voor meer informatie](#)

TERUGBLIK: Waarnemingen

Waarnemingen

Ook waarnemingen zonder foto's blijven welkom.

Wij gaan er vanuit dat je je waarneming zelf meldt via www.waarneming.nl

11/12, **fazanhaan**, Kerkpolder, Bruun vd Steuijt.

13/12, **grote bonte specht**, Otterlaan Delft, H. Merkus.

13/12, **maagdenpalmbloem**, Den Hoorn, Willemein.

13/12, **madeliefje**, Den Hoorn, Willemein.

17,12, **herfstcrocussen**, De Tempel, Freek Boon.

10/10, **bunzing**, Buitenhof, Fred van der Knaap

27/09, **egel**, Buitenhof, Fred van der Knaap.

17/08, **genaveld tonnetje**, Buitenhof, Fred van der Knaap.

14/12, **Wespen bedreigen honingbijen**

Imker Hans van Mechelen op Boomgaard Veelust Abtswoude: "Ik sta er echt verbaasd over hoeveel **wespen** er vlogen met deze lage temperatuur.

Zo laat in het jaar heb ik niet eerder meegemaakt. Ik hoorde van andere imkers die er ook last van hebben. **De wespen dringen de kast binnen**. Dat kan nu omdat de bijen op de tros zitten. De wespen eten het voer en dode of half dode bijen op, maar verstoren ook de rust in de kast. Daardoor ontstaat stress, ze eten meer, waardoor eerder allerlei ziekten zich kunnen voordoen, bijvoorbeeld nosema. Een soort bijen diarree. De bijenkasten staan nu dicht zodat de wespen er niet meer bij kunnen". Huub van 't Hart.

17/12, bunzing, Buitenhof, de opening in de schutting waar de bunzing door kroop had ik speciaal gemaakt voor de **egel**. Een **egel** slaapt nu vanaf augustus elke nacht in een egelhuisje in mijn tuin. In mijn achtertuin had ik ook een zeer klein landslakje: **genaveld tonnetje** waargenomen die te boek staat als zeldzaam als ik hem op waarneming.nl invoer. Maar mogelijk omdat weinig mensen naar slakken kijken. Frank van der Knaap. Zie foto's.

Jos zijn pad

Ik ben weer eens mijn pad afgedraafd. Het was eigenlijk afgesloten voor fietsers, maar op een zaterdag wordt er toch niet gewerkt dacht ik zo.

De **mollen** veroorzaken weer behoorlijke nieuwe ophopingen. Zou het door de regen van de afgelopen tijd lucratief zijn om gangen te graven omdat dan gemakkelijk ondergrondse dieren zoals regenwormen en pissebedden naar beneden vallen? Verder werd er een flinke geul gegraven langs het pad. Wel mooi de aarde teruggelegd.

Misschien nieuwe plantenontwikkeling volgens jaar? Op het ILSY-plantsoen ontwaarde ik nog een laatste [?] bloem van de **witte clematis**. En op een boomstronk in het bosje naast het ILSY-plantsoen waren nu korrelige schimmels massaal aanwezig. Soort moet ik nog opzoeken.

Een **aalscholver** zat hoog in de lantaarnpaal naast de A13 zijn vleugels uit te spreiden, maar ik weet niet of dat met het mistige weer veel effect gehad heeft.

Van de vele **blauwe reigers** die ik de afgelopen tijd gezien heb moeten we er één missen. Ik zag een dode blauwe reiger in de sloot bij het bruggetje op het fietspad.

Vandaag heb ik geholpen bij het project: 1000 bollen in Nootdorp.

Op een wandeling door het Lage Bergse Bos in Lansingerland zag ik vorige week zaterdag een paar paddenstoelen: **oranjerode stropharia** en paarse korstzwam.

Die laatste namen kende ik uiteraard niet uit mijn hoofd!

Dat was het weer voor deze keer.

11/12, **paarse korstzwam** op boomstronk Bergse Bos, Jos van Koppen.

11/12, **Schotse hooglander** Bergse Bos, Jos van Koppen.

11/12, **oranjerode stropharia** in de berm Bergse Bos, Jos van Koppen.

11/12, witte steeltjes, Bergse Bos, Jos van Koppen.

TERUGBLIK: Activiteiten

12/10, Julianalaan Midden, Delft, Huub van 't Hart.

12/10, DVVH-plantsoen, Delft, Huub van 't Hart.

12/10, De Vries Van Heijstplantsoen fors groter

In het overleg in september 2020 over de omgevingsvergunning verbouwing Mijnbouwstraat 120 (RoyalHaskoningDHV) is door Bewonersvereniging TU Noord en Natuurlijk Delfland gepleit voor een uitbreiding van het De Vries Van Heijstplantsoen. Gevraagd is om de Julianalaan Midden (voor TUD Faculteit Bouwkunde) en het verbindingsstraatje tussen Julianalaan en Mijnbouwstraat aan het park toe te voegen. De gemeente is nu bijna klaar met dit werk. Ook het DVVH-plantsoen zelf heeft een opknapbeurt gekregen met de vernieuwing van de wandelpaden. Mooi resultaat. Huub van 't Hart. Zie foto's.

13 december, 20:00 tot circa 21:00 uur, lezing Hazen en Konijnen.

Er waren acht deelnemers die vragen stelden en ervaringen deelden over tamme konijnen, de jacht, rode lijst.

14/12: we kregen de vraag: Wat is deze ecologische waarde van het gebied langs de Noordeindseweg?

De Noordeindseweg is de verbindingsroute voor vleermuizen, vogels en dag- en nachtvlinders.

Vogels nemen zaden mee en daardoor is deze verbinding ook voor planten belangrijk. De Zuid- en de Noordpolder worden hierdoor ecologisch verbonden. Voor ons is ook de cultuurhistorische structuur belangrijk, door de oude boerenerven, open percelen en wateren wordt ook de biodiversiteit in stand gehouden. Door daar zorgvuldig mee om te gaan zoals de dames Van Os en Van Leeuwen bepleiten wordt de biodiversiteit te verbeteren. Dit is ook geheel in lijn met de Lintenvisie van BoschSlabbers Deze is opgesteld in opdracht van de gemeente Pijnacker-Nootdorp en als staand beleid aangenomen.

12/14, door het knotten op boomgaard Slotgaard in het Abtwoudsepark (Delft) was er een enorme berg wilgentakken ontstaan. De houtril lag nog vol van drie jaar geleden. Gelukkig kon basisschool De Eglantier in Tanthof wilgentenen gebruiken om een scherm te vlechten. De rest is gehakseld met de machine van Arie van Montfoort (zie foto Piet van Spronsen). Nu ligt er een mooie, droge toegangsweg naar het toegangshek. Zie foto.

14/12, hakselen Slotgaard Arie van Montfoort

15/12, en nieuw hek op boomgaard Slotgaard.

17 december 9:00 tot 11:00 uur. fietstocht Hazen en konijnen in de polder

Een toffe hazen- en konijnenexcursie gedaan. **Weinig haasachtigen** maar wel veel andere dieren waaronder **sloebenden**, groepen **meerkotten** en een **Carolina eend**. Denise Enthoven

17/12, De deelnemers van de fietstocht hazen en konijnen.

17/12, **Carolina eend**

18 december 10:00 – ca 12:00 uur Studiegroep Lichenen (voorheen Korstmossen)

Er heel veel soorten gezien in Meijndel onder leiding van Harry van Hagen

18 december, 9:30 – 12:30 uur, wilgen knotten in Rijswijk

Er is geknot. De groep heet nu Wilhelminapark Natuurlijk.

18 december, 9:30 – 12:30 uur, wilgen knotten in Westland

Er is op twee locaties geknot door een groep van 13 mensen en is er door 2 personen zwerfvuil geraapt. Bij mistig stil weer werd er gestart met knotten nabij de sportvelden van Westlandia in Naaldwijk. Hier stonden nog 11 niet al te forse niet geknotte wilgen langs de parkeerplaats.

Gemeente Westland had een dag vooraf het deel van de parkeerplaats, waarlangs geknot moest worden, netjes met oranje pionnen afgezet. Met aan het begin en einde van het gemarkeerde gebied twee grote gele borden met de tekst "Zaterdag hier niet parkeren".

Toch bleken er nog een tiental sporters in het Westland te zijn die deze aanbeveling aan hun laars lapte en hun auto toch binnen het gemarkeerde deel parkeerde. Wat teleurgesteld over de

mentaliteit van sommige “sporters”, deden we toch onze uiterste best de auto’s van ongehoorzame bestuurders bij het knotten niet te beschadigen.

Na de koffie pauze werd het gereedschap in de keet geladen en werd er verkast naar De Lier. Langs de Noordlierweg werd nog eens 14 wilgen geknot. Rond 13:00 uur werd het werk afgerond en ging ieder met een voldaan gevoel naar huis. Bert Bentvelsen

18 december, 10:00 – 12:30 uur, wilgen knotten in Delft

Er waren enorm veel knotters (25) op komen dagen. Heerlijk gewerkt in een leuke sfeer. Bosje AB-04 in het Abtswoudse Bos bij Vockestaert was al snel een toneel van vallende takken (zie foto Huub van 't Hart). Snel een nieuwe brug gelegd bij geriefhoutbosje AB-03, zodat ook daar de mensen aan de slag konden. Bruun van der Steuijt kreeg een doosje met 6 eieren van mevrouw Van Winden voor: “al het goede werk dat jullie doen” en vooral voor het knotten van de grote wilg die voor haar boerderij staat. Huub van 't Hart. Zie foto

18/12, knotten geriefhoutbosje TH 04, Huub van 't Hart.

15/12, fotoalbum PLUS sponsorpunten

Let op de foto in de kop

[klik hier](#)

16/12, waterspeeltuin Delft

Els Huijvenaar en Geert van Poelgeest hebben circa 60 bomen op de waterspeeltuin geïnventariseerd op boomveiligheid. Bij één boom moet nader onderzoek plaatsvinden. Ook zijn er prachtige vergroeiën gezien. Die trouwens de veiligheid niet in gevaar brengen.

18/12, bloembollen planten in Ypenburg

Er zijn zeker 1.000 bloembollen geplant, naast de 926 bollen die we via Odin Delft hadden gekregen, had de gemeente Den Haag nog zeker 100 bollen meegebracht, want een medewerker was met zijn vrouw ook aanwezig en hebben beide flinke geholpen. Dit alles in een groenstrook aan de Van der Woudendijk en Böttgerwater.

De groep van zes planters is heerlijk aan de slag gegaan, eerst de bollen verspreiden, met de schepjes planten en na afloop de twee bedden aanharken. Hierna hebben we koffie en thee gedronken, de cake gegeten hiervoor Samudra had gezorgd. De gemeente Den Haag had het gereedschap (kruiwagen, schepjes, bezems en harken) geleverd en de bedden laten frezen.

Deze bollen zijn ook een eerbetoon aan Wilhelm Böttcher en Jan van der Wouden die op 10 mei 1940 zijn gesneuveld bij de verdediging van vliegveld Ypenburg.

<https://oorlogsgravenstichting.nl/persoon/18624/wilhelm-otto-julius-bottger>

<https://oorlogsgravenstichting.nl/persoon/174838/jan-van-der-wouden>

Dus een plek waar verleden, heden en toekomst bij elkaar komen.

18/12, bollen planten in Ypenburg, foto genomen door een langslappende voorbijganger.

18/12, bollen planten in Ypenburg.

18/12 Nieuwe rugstreepaddenpoelen opgenomen in bouwlocatie Westmade Noord

Omwonenden signaleerden in augustus rugstreepadden op het bouwterrein Westmade Noord in Monster en waarschuwden Natuurlijk Delfland (ND). Dit signaal is door ND onderzocht en vervolgens is verzoek tot handhaving ingediend bij Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ). Door de OZHZ is nogmaals een soortgericht onderzoek naar de aanwezigheid van de rugstreepad uitgevoerd. Jonge en volwassen rugstreepadden en dikkopjes zijn aangetroffen op het bouwterrein. De volgende functionaliteiten zijn geïdentificeerd: voortplantingswateren, zomerhabitat, potentieel winterhabitat en migratieroutes. Daarom zijn op 23 augustus de voorbereidende bouwwerkzaamheden gestopt. OZHZ heeft de projectontwikkelaar Westlandse Zoom (Bouwfonds en gemeente Westland) verplicht nieuw leefgebied te creëren. Deze heeft Bureau Aqua Terra ingeschakeld. Dit bureau heeft verder onderzoek gedaan en 44 rugstreepadden aangetroffen en drie voortplantingswateren (roze op bijgevoegde kaart). Overeengekomen is dat in februari 2022 nieuwe paddenpoelen komen in de nog in te richten groene ruimte tussen buurt 2 en 3. Ze voorzien in een duinachtig landschap met zandige bodem en elementen waar rugstreepadden onder kunnen schuilen en zich in kunnen graven. De elementen bestaan uit onder andere dood hout, stenen en poelen. Deze compensatie is een voorwaarde voor de ontheffing West natuurbescherming voor het vangen en opzettelijk verstoren van de rugstreepad in de periode van 10 september 2021 tot 10 september 2026 Huub van 't Hart.

waarnemingen **rugstreepadden** Westmade noord.

Als je niet langer op de hoogte gehouden wilt worden stuur een email aan:

nieuwsbrief.delfland-request@knv.nl?subject=unsubscribe

Verstuur een lege email, zonder daar iets aan te veranderen.

De Nieuwsbrief wordt gemaakt door de volgende personen

Kees van der Kraan, verwerken van inzendingen

Marian Barendtszen, e.a., de juiste benaming van soorten

Anna Kreffer, Soort van het Seizoen.

Louis van der Meijden, Tuintips

Huib van 't Hart, secretaris Natuurbescherming

Geert van Poelgeest, eindredactie en versturen

Het redactieadres is natuurlijkDelfland@knv.nl zie ook briefhoofd.

TIPS

ER WORDEN MAXIMAAL ZEVEN TIPS PER NIEUWSBRIEF OPGENOMEN.

Voor bijen geschikte fruitsoorten van Guy de Kinder

Op deze site van de Vlaamse fruitboomkenner staat in de 2e tabel een handig overzicht van fruitsoorten die veel nectar en stuifmeel geven. Het overzicht bevat een kolom met nectar- en stuifmeelwaarden.

[klik hier](#)

Webshop Tweedehands Natuurboeken KNNV is on-line. De opbrengst is 100% voor de @KNNVvereniging die er projecten in de natuur mee financiert!

[klik hier](#)

Herken de meeuw

[klik hier](#)

Méér gif op Nederlandse aardappelen, groente en fruit.

De afgelopen zeven jaar is het aantal gifresten op Nederlandse aardappelen, groente en fruit toegenomen, niet afgenomen, aldus de NVWA.

[klik hier](#)

Asfaltbedrijven stoten teveel schadelijke stoffen uit

[klik hier](#)

Schelpgruis op de Veluwe

[klik hier](#)

Schadelijke stoffen gevonden in parfums

[klik hier](#)

Wij sturen je graag het bos in.

Om te genieten van de natuur. Of om haar te bestuderen en te beschermen. Natuurlijk Delfland maakt je wegwijs in de natuur.

Natuurlijk Delfland

delfland.knnv.nl

Natuurlijk Delfland is een actieve natuurvereniging.
Geef onze club draagvlak met je lidmaatschap.

[INSCHRIJFFORMULIER](#)

Delen mag

We vinden het fijn als je deze nieuwsbrief deelt met vrienden en bekenden die geïnteresseerd zijn in thema's als natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming in Delfland.